

אפריל 2025

על המקום...ועל השנאה

למשתתפים בלימודים ברשת הלאקאניאנית 2024-2025

בעקבות השיחות בין המלמדים ברשת הלאקאניאנית לשנת 2024-25 התגבשה ההצעה להקדיש את ששת השיעורים האחרונים ללימוד תחת הכותרת **על השנאה... ועל המקום**. ההחלטה על כך נתקבלה תחת מה שראינו כחלק מחובתו של הפסיכואנליטיקאי לזמנו כמו גם למקומו.

ההסתעפויות סביב שני המונחים הללו והזיקות ביניהם בכתבים של פרויד ובהוראה של לאקאן רבות ועשירות ויש להן נגיעה הן למושגים הפסיכואנליטיים והן לאקט של הפסיכואנליטיקאי, ויתרה מכך הם אף מאפשרים לעשות בהם שימוש כאצבע קריאה ביחס לפרקטיקות החברתיות והפוליטיות.

עניין המקום מעסיק את פרויד באופנים רבים ביחס למקום של הנפשי במטפורה של המכשיר האופטי כמו גם ביחס למה שהינו הלא מודע כמקום, כזירת דיבורו של האדם לעצמו *eine anderer Schauplatz*. בסוף הוראתו יסמן פרויד את האפרטוס הפסיכי כמתפשט במרחב מבלי שתדע על כך דבר וזאת תחת האפריוורים של קאנט ומנגד להבחנה של דקארט בין ה-*res cogitans* לבין ה-*res extensa* כהבחנה בין המחשבה לבין הגופים. לאקאן נע לאורך הוראתו על גבי טרנספורמציות שונות של המונח "מקום" תוך טלטולה של ההבחנה הבינרית פנים-חוץ, זאת כדי התנועה שלו מן ההישענות על הטבעת המואביינית, הטורוס ובקבוק קליין, עד הטופולוגיה של הקשר הבורומאי.

בעניין השנאה שבסמינר XVIII לאקאן מכריז עליה כסנטימנט הצלול המפוכח היחיד, ושמקבלת התייחסויות מעניינות לאורך הסמינר שנלמד השנה ברשת, סמינר XX, נוכל לומר בקצרה שלאקאן מציע עבורה את המונח של *hainamoration*, שבזמנו תרגמתי כ-שנאהבה, זאת בהלימה למונח האמביוולנטיות של פרויד (כפי שלמשל מופיע ב-*מחשבות לעת מלחמה ומוות*). המעניין הוא שניאולוגיזם זה של לאקאן כמו גם ה-אמביוולנטיות של פרויד **ממקמים** את אזור ההתנסות הפסיכואנליטית:

"מה שהיום אכתוב עבורכם בחפץ לב על השנאהבה הוא הדגש שידעה הפסיכואנליזה להציג בפנינו כדי למקם שם את אזור ההתנסות שלה".¹

החבירה של שני המונחים מדגישה את הפסיכואנליזה כמונחת בממד של האקט ולא המחשבה כלומר, שאם יש דבר שנקרא אפיסטמולוגיה בפסיכואנליזה הרי שהוא ביחס לאקט. וכך יאמר לאקאן בנקודה זו על תגליתו של פרויד: "זה כאן שהמראה, או הצוהר הקטן שנפתח, המבט שהביאה לנו האנליזה, מעמיד אותנו בפני מה שיכול להיות מהלך פורה, כלל לא של המחשבה, אלא של האקט. וזה בכך שהדבר מופיע מהפכני".²

¹ Jacques Lacan, Le Séminaire, livre XX, L'envers de la Psychanalyse, 1972-1973, Seuil, texte établi par Jacques-Alain Miller, 1975, p.84.

² Jacques Lacan, Le Séminaire, livre XVII, L'envers de la Psychanalyse, 1969-1970, Seuil, texte établi par Jacques-Alain Miller, 1991, p.205.

נניח לעת עתה בפנינו כנקודות מוצא שתי התייחסויות של לאקאן שעניינן המקום והשנאה, בנוסף לפרק השמיני בסמינר XX: *הידע והאמת* שמתייחס למונח השנאה באופן מפורט יותר.

"...להציב במקומו את מה שבו מדובר, ואחרי הכול, אם לדבר כלשהו יש מובן במה שמעסיק

אותנו, אין זה יכול להיות לבד מהצבת הדברים במקומם".³

"כאן האנליזה מזכירה לנו שאין מכירים שמץ אהבה בלי שנאה. ובכן, אם הידיעה הזו, שלובתה במשך מאות בשנים, מאכזבת אותנו, ואם היום עלינו לחדש את תפקידו של הידע, הרי זה מפני שהשנאה מעולם לא מוקמה כהלכה".⁴

מבנה הלימוד

צוות המלמדים בתוכנית: דיאנה ברגובי, גבריאל דהאן, מלכה שיין, חמוטל שפירא, זיו נוימן, אמיר קופפרשמידט, תמר גרסטנהבר, אמיר קלוגמן, גדעון בקר, סרחיו מישקין.

מדובר ב- 6 מפגשים ב- 6 תאריכים בשליש האחרון של שנת הלימוד 2025, כשכל מפגש מפוצל לשתי פעולות נפרדות: הרצאה למליאת המשתתפים, קבוצת קריאה ומקרים בשתי קבוצות במקביל.

התאריכים והשעות (ההרצאה בשעה המוקדמת והקבוצה בעקבותיה)

28/4 : 18:15-19:45 ; 20:00-21:30 - **צוות א**
5/5 : 18:15-19:45 ; 20:00-21:30

12/5 : 18:15-19:45 ; 20:00-21:30 - **צוות ב**
19/5 : 18:15-19:45 ; 20:00-21:30

26/5 : 18:15-19:45 ; 20:00-21:30 - **צוות ג**
9/6 : 18:15-19:45 ; 20:00-21:30

המלמדים בהרצאות המליאה התחלקו לשלושה צוותים:

צוות א: גבריאל דהאן, מלכה שיין;

צוות ב: זיו נוימן, אמיר קופפרשמידט;

צוות ג: דיאנה ברגובי, תמר גרסטנהבר, אמיר קלוגמן.

המנחים בקבוצות הקריאה והמקרים: גדעון בקר, סרחיו מישקין, אמיר קלוגמן, חמוטל שפירא.

*הכוונה היא שבמתכונת כלשהי ייווצרו תוצרים של העבודה המשותפת סביב הנושא שאפשר שיוצגו במפגש הסיום של שנת הלימודים שאפשר שיתקיים במתכונת של יום עיון עם מוזמנים מן החוץ.

****התוכנית פתוחה לכל הלומדים השנה ברשת.**

³ Jacques Lacan, Le Séminaire, livre XVII, L'envers de la Psychanalyse, 1969-1970, Seuil, texte établi par Jacques-Alain Miller, 1991, p.21.

⁴ ז'אק לאקאן, הסמינר ה-20 (1972-1973) עוד, טקסט שהוכן ע"י ז'א.מילר. רסלינג הוצאת ספרים, 2005 עמ' 112.

פירוט התכניות בצוותים

צוות א

על השנאה והמקום כאן, שם ובפסיכואנליזה
גבריאל דהאן, מלכה שיין

השנאה והמקום בישראל, בפסיכואנליזה - גבריאל דהאן
קריאה: פרויד, דחפים וגורלותיהם (1915), מחשבות לעת מלחמה ומוות (1915),
ז'. לאקאן, סמינר XX, עוֹד, פרקים: 4, 6, 8, 10, 11.
ש"י עגנון, מאויב לאוהב.

על תשוקות הנפש, בפלנטה של אושוויץ - מלכה שיין
קריאה: ז'.א. מילר, 1986, האפקטים בהתנסות הפסיכואנליטית, הרצאה בגאנט, תורגם לעברית ופורסם ב-
ET לאקאן, גיליון IX מאי 2023;
קרולינה קורצקי, 2021-2022, תשוקות של ההווה, תשוקות של הנפש, בתוך טרנס+ קליניקה
קריטית, עורכים: ג'ינה באומן ונועם ברוך.
ק.צטניק, 1987, הצופן א.ד.מ.ע, משא הגרעין של אושוויץ. הוצאת הקיבוץ המאוחד;

צוות ב

הפונקציה של השנאה כמכוננת את הקבוצה כמקום
זיו נוימן, אמיר קופרשמידט

שיעור ראשון: השנאה המוצקה (12/05/25) – זיו נוימן
קריאה: אריק לוראן: גזענות 2.0

שיעור שני: הקבוצה כמקום (19/05/25) – אמיר קופרשמידט
קריאה: ז'אק לאקאן: הפסיכיאטריה הבריטית והמלחמה
אריק לוראן: הממשי והקבוצה

צוות ג

מקום השנאה לפני ובמהלך ההוראה הראשונה של לאקאן
דיאנה ברגובוי, תמר גרסטנהבר, אמיר קלוגמן

שיעור ראשון (26/5/25): **המוות כמתווך - מהאדון והעבד לשלב המראה**
קריאה: ז'אק לאקאן (1949), "שלב המראה כמעצב הפונקציה של האני", בתוך: כתבים – חלק א', תרגום:
נועם ברוך, רסלינג, 2015, עמ' 87-94.
ז'אק לאקאן (1953), "המיתוס האינדיבידואלי של הנירוטי", בתוך: המיתוס האינדיבידואלי של
הנירוטי, תרגום: סמואל נמירובסקי עם ישי בסוק, רסלינג, 2023, בעיקר עמ' 42-44.

שיעור שני (9/6/25): **"ואהבת לרעך כמוך"? - על נרקיסיזם ושנאה**
קריאה: ז'אק לאקאן (1960), "נאום לקתולים" (חלק 2), בתוך: ניצחון הדת | נאום לקתולים, תרגום: ברכה ל.
אטינגר, רסלינג, 2008.
ז'אק לאקאן (1955), "הדבר הפרוידיאני או מובנה של החזרה לפרוידי בפסיכואנליזה", בתוך: כתבים
– חלק א', תרגום: נועם ברוך, רסלינג, 2015, עמ' 377-410.